Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

13 päivänä heinäkuuta 2017 *

Sisämarkkinat – EUIPO:n päätös, jolla hylättiin pyyntö tulla merkityksi hyväksyttyjen edustajien luetteloon – Edellytys, jonka mukaan ammatillisen kotipaikan on oltava unionissa – Asetuksen (EY) N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohta – Palvelujen tarjoamisen vapaus – ETA-sopimuksen 36 artikla – Yhdenmukainen tulkinta

Asiassa T-527/14,

Paul Rosenich, kotipaikka Triesenberg (Liechtenstein), edustajinaan asianajajat A. von Mühlendahl ja C. Eckhartt,

kantajana,

vastaan

Euroopan unionin teollisoikeuksien virasto (EUIPO), asiamiehenään aluksi G. Schneider, sittemmin D. Walicka,

vastaajana,

jossa on kyse EUIPO:n neljännen valituslautakunnan 29.4.2014 (asia R 2063/2012-4) tekemästä siitä päätöksestä nostetusta kanteesta, jolla tämä kieltäytyi merkitsemästä kantajaa yhteisön tavaramerkistä 26.2.2009 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 207/2009 (EUVL 2009, L 78, s. 1) 93 artiklassa tarkoitettuun hyväksyttyjen edustajien luetteloon,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Dittrich sekä tuomarit J. Schwarcz (esittelevä tuomari) ja V. Tomljenović,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Lamote,

– ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 15.7.2014 jätetyn kannekirjelmän,

– ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 19.12.2014 jätetyn vastineen,

– ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 10.3.2015 jätetyn kantajan vastauskirjelmän,

– ottaen huomioon unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 11.5.2015 jätetyn vastaajan vastauskirjelmän,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

– ottaen huomioon 14.1.2016 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Sovellettavat oikeussäännöt

ETA-sopimus

1 Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen, joka tuli voimaan Liechtensteinissa [ETA-]sopimuksen voimaantulosta Liechtensteinin ruhtinaskunnan osalta 10.3.1995 tehdyllä päätöksellä N:o 1/95 (EYVL 1995, L 86, s. 58), 1 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Tämän assosiaatiosopimuksen tavoitteena on yhdenmukaisen Euroopan talousalueen, jäljempänä ETA, luomiseksi edistää sopimuspuolten kaupan ja taloudellisten suhteiden jatkuvaa ja tasapainoista vahvistumista yhdenvertaisten kilpailun edellytysten pohjalta sekä samojen sääntöjen noudattamista.”

2 ETA-sopimuksen 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Tätä sopimusta sovellettaessa tarkoitetaan

a) ’sopimuksella’ pääsopimusta ja sen pöytäkirjoja sekä sen liitteitä ja niitä säädöksiä, joihin näissä viitataan;

– –”

3 ETA-sopimuksen 6 artiklassa määrätään kyseisen sopimuksen yhdenmukaista tulkintaa koskevasta periaatteesta seuraavaa:

”Siltä osin kuin tämän sopimuksen määräykset ovat sisällöltään samoja kuin vastaavat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen tai Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen taikka näitä kahta perustamissopimusta sovellettaessa annettujen säädösten säännöt, näitä määräyksiä tulkitaan niitä täytäntöön pantaessa ja sovellettaessa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ennen tämän sopimuksen allekirjoittamista antamien merkityksellisten ratkaisujen mukaisesti, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta oikeuskäytännön kehittämistä tulevaisuudessa.”

4 ETA-sopimuksen 7 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Säädökset, joihin tämän sopimuksen liitteissä tai ETA:n sekakomitean päätöksissä viitataan taikka jotka sisältyvät niihin, sitovat sopimuspuolia, ja ne ovat osa tai ne saatetaan osaksi sopimuspuolten oikeusjärjestystä seuraavasti:

a) ETY:n asetuksia vastaavat säädökset saatetaan sellaisinaan osaksi sopimuspuolten oikeusjärjestystä; – –”

5 Palvelujen tarjoamisen vapautta koskevassa ETA-sopimuksen 36 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Tämän sopimuksen määräysten mukaisesti sopimuspuolten alueella ei ole rajoituksia, jotka koskevat muuhun [Euroopan unionin] jäsenvaltioon tai [Euroopan vapaakauppajärjestöön kuuluvaan] valtioon kuin palvelujen vastaanottajan valtioon sijoittautuneen [unionin] jäsenvaltion tai EFTA-valtion kansalaisen vapautta tarjota palveluja sopimuspuolten alueella.”

6 ETA-sopimuksen 65 artiklan 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Henkistä, teollista ja kaupallista omaisuutta koskevat erityismääräykset ja -järjestelyt ovat pöytäkirjassa 28 ja liitteessä XVII, ja niitä sovelletaan, jollei toisin määrätä, kaikkiin tuotteisiin ja palveluihin.”

7 ETA-sopimuksen laaja-alaisia mukautuksia koskevassa pöytäkirjassa 1 määrätään seuraavaa:

”Niiden säädösten säännöksiä, joihin tämän sopimuksen liitteissä viitataan, sovelletaan tämän sopimuksen ja tämän pöytäkirjan mukaisesti, jollei kulloinkin kyseessä olevassa liitteessä toisin määrätä. Yksittäisten säädösten osalta tarvittavista erityisistä mukautuksista määrätään siinä liitteessä, jossa kyseinen säädös mainitaan.

– –

8. Viittaukset alueisiin Kun säädöksessä, johon viitataan, on viittaus ’yhteisön’ tai ’yhteismarkkinoiden’ alueeseen, viittauksen katsotaan sopimusta sovellettaessa tarkoittavan viittausta sopimuspuolten alueeseen sellaisena kuin se on määriteltynä sopimuksen 126 artiklassa.”

8 ETA-sopimuksen liitteessä XVII määrätään, että silloin kun kyseisessä liitteessä mainittuihin säädöksiin sisältyy Euroopan unionin oikeusjärjestykselle ominaisia käsitteitä tai kun niissä viitataan tälle ominaisiin menettelyihin, laaja-alaisia mukautuksia koskevaa pöytäkirjaa 1 sovelletaan, jollei kyseisessä liitteessä toisin määrätä. Siinä ei tältä osin mainita EU-tavaramerkistä 26.2.2009 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 207/2009 (EUVL 2009, L 78, s. 1), eikä siinä ole koskaan mainittu myöskään EU-tavaramerkistä 20.12.1993 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 40/94 (EYVL 1994, L 11, s. 1), joka kumottiin ja korvattiin asetuksella N:o 207/2009.

Asetus N:o 207/2009

9 Asetuksen N:o 207/2009, sellaisena kuin se oli tosiseikkojen tapahtumahetkellä, 93 artiklan 1–3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä voi virastossa edustaa ainoastaan:

– –

b) hyväksytty edustaja, joka on merkitty viraston tätä tarkoitusta varten pitämään luetteloon.

– –

2. Hyväksyttyjen edustajien luetteloon voidaan merkitä luonnollinen henkilö, jolla:

a) on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus;

b) on ammatillinen kotipaikka tai työpaikka yhteisössä;

c) on oikeus tavaramerkkiasioissa edustaa luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä jäsenvaltion teollisoikeuksien keskusvirastossa. – –

3. Merkintä tehdään hakemuksesta, johon on liitettävä kyseisen jäsenvaltion teollisoikeuksien keskusviraston antama 2 kohdassa tarkoitettujen edellytysten täyttämistä koskeva todistus."

10 Asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohta on korvattu asetuksen (EY) N:o 207/2009 ja asetuksen N:o 40/94 täytäntöönpanosta annetun asetuksen (EY) N:o 2868/95 muuttamisesta sekä maksuista sisämarkkinoilla toimivalle yhdenmukaistamisvirastolle (tavaramerkit ja mallit) annetun komission asetuksen (EY) N:o 2869/95 kumoamisesta 16.12.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2424 (EUVL 2015, L 341, s. 21) 1 artiklan 87 kohdalla seuraavaksi mainittavilla säännöksillä, joissa vastedes viitataan ETA-alueeseen:

"Hyväksyttyjen edustajien luetteloon voidaan merkitä luonnollinen henkilö, jolla:

a) on jonkin [ETA:n] jäsenvaltion kansalaisuus;

b) on ammatillinen kotipaikka tai työpaikka [ETA:n] alueella;

c) on oikeus edustaa luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä tavaramerkkiasioissa Benelux-maiden teollis- ja tekijänoikeusvirastossa tai [ETA:n] jäsenvaltion teollisoikeuksien keskusvirastossa. – –"

11 Nämä muutokset tulivat asetuksen 2015/2424 4 artiklan mukaisesti voimaan 23.3.2016.

Asian tausta

12 Kantajana oleva Paul Rosenich (jäljempänä kantaja), joka on Itävallan kansalainen ja jolla on lupa toimia hyväksyttynä edustajana Österreichisches Patentamtissa (Itävallan patenttivirasto), toimii patenttiasiamiehenä Liechtensteinissa sijaitsevassa ammatillisessa kotipaikassaan.

13 Kantaja jätti 17.1.2011 Euroopan unionin teollisoikeuksien virastoon (EUIPO) hakemuksen, jossa hän asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan perusteella pyysi tulla merkityksi hyväksyttyjen edustajien luetteloon.

14 EUIPO:n "Toiminnan tuki" -nimisen osaston johtaja hylkäsi tavaramerkki- ja oikeudellisia kysymyksiä sekä malliasioita käsittelevän hallinto-osaston jäsenenä kyseisen hakemuksen siitä syystä, ettei kantaja täyttänyt asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdassa asetettua edellytystä, jonka mukaan kantajalla oli oltava ammatillinen kotipaikka unionissa.

15 Kantaja valitti tästä päätöksestä 7.11.2012.

16 Neljäs valituslautakunta hylkäsi valituksen 29.4.2014 tekemällään päätöksellä (jäljempänä riidanalainen päätös).

17 Kyseinen valituslautakunta hylkäsi ensinnäkin kantajan väitteen, jonka mukaan jokaisella sellaisella henkilöllä, joka on valtuutettu edustamaan asiakasta kansallisessa virastossa, on automaattinen oikeus edustaa tätä myös EUIPO:ssa, "[koska] edustusvaltuutus on sellainen liittymä, jonka avulla saadaan tietää, mitä [asetuksen N:o 207/2009] 93 artiklan 2 kohdan c alakohdan säännöistä sovelletaan".

18 Toiseksi valituslautakunta totesi, että perustelu, jonka mukaan maantieteellinen viittaus unioniin pitäisi korvata maantieteellisellä viittauksella ETA:n jäsenvaltioon, ei ilmene ETA-sopimuksesta, koska asetusta N:o 207/2009 ei mainita sen liitteessä XVII, mistä aiheutuu muun muassa se, ettei kyseisen sopimuksen laaja-alaisia mukautuksia koskevaa pöytäkirjaa voitu soveltaa kantajaan. Se tähdensi, että

vaikka liitteessä XVII viitattiin jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 22.10.2008 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2008/95/EY (EUVL 2008, L 299, s. 25), näin oli tehty vain siltä osin kuin maininta liikkeeseen laskusta unionissa oli korvattu maininnalla liikkeeseen laskusta ETA:n jäsenvaltiossa unionin tasolla sovellettavan ”tavaramerkkioikeuden sammumista koskevan periaatteen” vuoksi. Tämä säännös vaikutti sen mukaan asetuksen N:o 207/2009 13 artiklaan. ETA-sopimuksen pöytäkirjasta 28 se totesi, ettei sekään sisältänyt tämän asian kannalta merkityksellistä määräystä.

19 Kolmanneksi valituslautakunta totesi ETA-oikeudessa säädettyä palvelujen tarjoamisen vapautta koskevista säännöistä, ettei riidanalainen säännös rajoittanut palvelujen tarjoamista, sillä asetuksen N:o 207/2009 93 artikla ei vaikuttanut kantajan Liechtensteinista unioniin sijoittautuneille asiakkailleen palkkiota vastaan suorittamaan neuvontaan. Kantajaan ei hänen harjoittaessaan patenttineuvojan ammattia näin kohdistunut minkäänlaista muuta rajoitusta kuin hänen itsensä asettama rajoitus. Valituslautakunta korosti, että ETA-sopimuksen 36 artiklassa viitattiin ETA-sopimuksen liitteissä IX–XI oleviin, palvelujen tarjoamisen vapauteen sovellettaviin erityismääräyksiin, joissa ei mainita edustusoikeutta.

20 Valituslautakunnan mielestä asetuksen N:o 207/2009 92 ja 93 artiklalla pyritään takaamaan, että EUIPO:ssa toimivilla edustajilla on tietty pätevyys ja että EUIPO on yhteydessä vain sellaisiin asianosaisiin tai edustajiin, joilla on osoite unionissa.

21 Neljänneksi ETA-sopimuksen 4 artiklalla, jossa kielletään kansallisuuteen perustuva syrjintä, ei ole tässä asiassa merkitystä, koska kantajalla oli unionin jäsenvaltion kansalaisuus ja koska merkintää ei evätty kansalaisuuden perusteella.

22 Valituslautakunta totesi myös, että Liechtensteinin edustusalaa koskevassa oikeudessa ei suoda vastavuoroisuutta, vaan siinä säädetään, että Amt für Volkswirtschaftissa (teollis- ja tekijänoikeustoimisto, Liechtenstein) rekisteröidyn tavaramerkin ulkomaisen haltijan on valtuutettava edustajakseen liechtensteinilainen asianajaja tai patenttiasiamies.

23 Viidenneksi ja viimeiseksi valituslautakunta katsoi, ettei EUIPO voinut jättää asetuksen N:o 207/2009 säännöstä soveltamatta siitä syystä, ettei tämä ollut ylemmänasteisen oikeusnormin mukainen. Ainoastaan unionin tuomioistuin voi menetellä näin. Ylemmänasteisten oikeusnormien merkityksen ja tavoitteen mukainen tulkinta ei myöskään ollut mahdollista, koska asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan c alakohta on muotoiltu selvästi ja yksiselitteisesti.

Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset

24 Kantaja on nostanut nyt käsiteltävän kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 15.7.2014 jättämällään kannekirjelmällä.

25 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen

— kumoaa EUIPO:n ”Toiminnan tuki” -nimisen osaston johtajan 7.9.2012 tekemän päätöksen

— velvoittaa EUIPO:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut, mukaan lukien valituslautakuntamenettelystä aiheutuneet kulut.

26 EUIPO vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— hylkää kanteen

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

27 Unionin yleinen tuomioistuin (viides jaosto) kehotti 20.11.2015 EUIPO:ta esittämään sille tiettyjä asiakirjoja, jotka olisivat omiaan selventämään yhtäältä asetusten N:o 40/94 ja N:o 207/2009 sekä ETA-sopimuksen välistä suhdetta ja toisaalta ammattimaisen edustuksen luonnetta EU-tavaramerkkiin liittyvällä alalla. EUIPO vastasi 7.12.2015 päivätyllä kirjeellä. Kantaja vastasi tähän 22.12.2015 päivätyllä kirjeellä.

28 Unionin yleinen tuomioistuin päätti esittelevän tuomarin ehdotuksesta aloittaa oikeudenkäynnin suullisen vaiheen. Asianosaisten suulliset lausumat ja niiden kyseisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin antamat vastaukset kuultiin 14.1.2016 pidetyssä istunnossa.

29 Asianosaiset ilmoittivat asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdan muutoksen (ks. edellä 10 ja 11 kohta) merkille pannen istunnossa, että kanne menettäisi kohteensa, jos kantaja olisi asetuksen 2015/2424 voimaan tultua merkitty kyseiseen hyväksyttyjen edustajien luetteloon.

30 Unionin yleinen tuomioistuin ei istunnon päättyessä näin ollen päättänyt menettelyn suullista vaihetta, ja se pyysi asianosaisia ilmoittamaan sille ennen 15.4.2016, oliko kantaja todellakin merkitty mainittuun luetteloon.

31 Kantaja ja EUIPO ilmoittivat 14. ja 15.4.2016 päivätyillä kirjeillä, ettei kantajaa ollut vielä merkitty hyväksyttyjen edustajien luetteloon ja että ne ilmoittaisivat unionin yleiselle tuomioistuimelle merkintämenettelyn mahdollisesta päättämisestä.

32 EUIPO ilmoitti 16.6.2016 päivätyllä kirjeellä unionin yleiselle tuomioistuimelle pyytäneensä toisen kerran kantajaa asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti esittämään tuoreen todistuksen, ja koska kantaja ei ollut kyseistä asiakirjaa esittänyt, häntä ei EUIPO:n mukaan voitu merkitä hyväksyttyjen edustajien luetteloon.

33 Unionin yleinen tuomioistuin asetti kantajalle 24.8.2016 päättyneen määräajan, jonka kuluessa tämän oli esitettävä kyseistä kirjettä koskevat huomautuksensa.

34 Kantaja ilmoitti 24.8.2016 päivätyllä kirjeellä unionin yleiselle tuomioistuimelle, ettei häntä vielä ollut merkitty kyseiseen luetteloon. Hän esitti unionin yleiselle tuomioistuimelle myös EUIPO:n kanssa käymäänsä kirjeenvaihtoa.

35 Unionin yleinen tuomioistuin päätti 6.9.2016 menettelyn suullisen vaiheen, koska sillä olevien tietojen mukaan kantajaa ei ollut merkitty hyväksyttyjen edustajien luetteloon ja koska se katsoi, etteivät asianosaiset todennäköisesti pääsisi asiassa sopuun.

Oikeudellinen arviointi

36 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi yhteen ainoaan kanneperusteeseen, jonka mukaan asetuksen N:o 207/2009 93 artiklaa, sellaisena kuin sitä kantajan mukaan on tulkittava ETA-sopimuksen perusteella ETA:lla taatun palvelujen tarjoamisen vapauden valossa, on rikottu.

37 Kantaja väittää, että ETA-sopimuksen tavoitteena on muun muassa palvelujen tarjoamisen vapauden mahdollisimman täydellinen toteuttaminen ja että kyseistä vapautta on oikeuskäytännön mukaan (ks. tuomio 1.4.2004, Bellio F.lli, C-286/02, EU:C:2004:212, 34 ja 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 28.10.2010, Établissements Rimbaud, C-72/09, EU:C:2010:645, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) tulkittava ja sovellettava samalla tavoin kuin unionin jäsenvaltioiden välillä taattua palvelujen tarjoamisen vapautta. Unionin tuomioistuin on hänen mukaansa jo todennut unionin jäsenvaltioiden välisistä suhteista, että vaatimus, jonka mukaan patenttiasiamiehellä, joka on jo

sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon ja hyväksytty siellä ja joka haluaa tarjota palveluja, on oltava pysyvä asuinpaikka tai pysyvä ammatillinen kotipaikka vastaanottajajäsenvaltiossa, on palvelujen tarjoamisen vapauden rajoitus, jolla mennään pidemmälle kuin on tarpeen sen kaltaisten tavoitteiden saavuttamiseksi kuin mahdollisuus määrittää alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin vastaanottavassa jäsenvaltiossa rekisteröityä patenttia koskevissa oikeusriidoissa ja tarve varmistaa menettelyn asianmukainen kulku (tuomio 13.2.2003, komissio v. Italia, C-131/01, EU:C:2003:96, 42–45 kohta ja tuomio 11.6.2009, komissio v. Itävalta, C-564/07, ei julkaistu, EU:C:2009:364, 47–53 kohta). Näin ollen palvelujen tarjoamisen vapaus, joka on taattu ETA-sopimuksella ja josta määrätään suoraan ja erikseen sovellettavana oikeutena, aiheuttaa joko ETA-sopimuksen sopimuspuolten toteuttamien sellaisten toimenpiteiden tehottomuuden, joilla ammatin harjoittamisvapauden edellytykseksi asetetaan se, että henkilöllä on asuinpaikka tai ammatillinen kotipaikka unionissa, tai näiden määräysten tulkitsemisen siten, että henkilön ammatillisen kotipaikan olemassaolo jossakin ETA:n jäsenvaltiossa riittää.

38 ETA-sopimuksesta johtuvat velvollisuudet eivät kantajan mukaan sido pelkästään unionin jäsenvaltioita vaan myös itse unionia, jonka toimielimillä ja virastoilla on välitön velvollisuus noudattaa kyseisellä sopimuksella vahvistettuja palvelujen tarjoamisen vapauden kaltaisia perusvapauksia.

39 Kantaja väittää, ettei kyseistä päätelmää voida kyseenalaistaa sillä, ettei asetusta N:o 207/2009 nimenomaisesti mainita ETA-sopimukseen liittyvissä asiakirjoissa eikä etenkään pöytäkirjassa 28 eikä liitteessä XVII. ETA-sopimuksen pöytäkirjassa 28 olevan 1 artiklan 2 kohta, jonka mukaan sopimuspuolten pitäisi ottaa huomioon palvelujen tarjoamisen vapauteen liittyvät periaatteet, on esteenä edellytykselle, jonka mukaan ammatillisen kotipaikan on oltava unionissa. Lisäksi on yleisesti hyväksyttyä, että ensimmäinen liikkeeseen lasku ETA-valtiossa johtaa oikeuksien sammumiseen unionin sisällä.

40 Vastatessaan EUIPO:lle kantaja tähdentää ensiksi, että ETA:n jäsenvaltiossa toimiluvan saaneilla patenttiasiamiehillä on Liechtensteinin oikeuden mukaan lupa harjoittaa rajat ylittävää asiamiehen ja edustajan toimintaa Liechtensteinissa tiettyjen muodollisuuksien suorittamiseksi. Liechtensteinin oikeus on tässä suhteessa kaikin puolin asetuksen N:o 207/2009 mukainen. ETA-sopimuksen määräysten välitöntä sovellettavuutta ei vastavuoroisuuden puuttuessakaan voida asettaa kyseenalaiseksi.

41 Tämän jälkeen kantaja katsoo yhtäältä, että EUIPO:n väite, jonka mukaan vaatimus ammatillisesta kotipaikasta unionin alueella on perusteltu syistä, jotka liittyvät vastuun sääntelyyn ja toisen osapuolen suojeluun kahdenvälisissä menettelyissä, on uusi eikä sitä näin ollen voida ottaa tutkittavaksi. Toisaalta kantaja väittää, että vaikka vaatimus, jonka mukaan ammatillisen vastuuvakuutuksen ottamisesta on tarvittaessa esitettävä todiste, ei ole palvelujen tarjoamisen vapauden vastainen, koska Liechtensteinin oikeudessa säädetään, että asiamiehillä on velvollisuus ottaa tällainen vakuutus, tällä ei sinänsä voida perustella sitä, että ammatillisen kotipaikan olisi välttämättä oltava unionissa.

42 Lopuksi kantaja katsoo, että koska Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 19 artiklan 4 kohdan määräyksen mukaan asianajajilla, joilla on lupa harjoittaa ammattiaan ETA-maassa, on oikeus esiintyä unionin tuomioistuimessa, mitään syytä ei ole sille, että EUIPO:ssa tapahtuvaan edustukseen sovellettaisiin tiukempia säännöksiä, kun se kuuluu alemmanasteisten sääntöjen soveltamisalaan.

43 EUIPO väittää kantajan vaativan asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdan soveltamatta jättämistä ylemmänasteisen oikeusnormin eli ETA-sopimuksen rikkomisen vuoksi. EUIPO viittaa 12.7.2001 annettuun tuomioon Kik v. SMHV (Kik) (T-120/99, EU:T:2001:189, 55 kohta), jonka mukaan se ei ole toimivaltainen päättämään, ettei se sovella sellaista oikeusnormia, jonka sanamuoto on selvä, sillä muutoin se loukkaisi laillisuusolettaman periaatetta.

44 EUIPO katsoo myös, ettei yksikään kantajan perusteluista osoita, että asetuksen N:o 207/2009 93 artiklassa unioniin tehtyä maantieteellistä viittausta olisi tulkittava viittauksena Euroopan talousalueeseen, koska ETA-sopimuksen liitteessä XVII ei mainita, että kyseinen asetus kuuluisi niihin säädöksiin, joihin kyseisen sopimuksen pöytäkirjaa 1 sovelletaan.

45 Vaikka kyseisen sopimuksen pöytäkirjassa 28 olevan 1 artiklan 2 kohdassa asetetaan unionille velvollisuus mukauttaa oikeudelliset säännöksensä, etenkin asetuksen N:o 207/2009 93 artikla, tällainen velvollisuus ei kuulu EUIPO:lle vaan Euroopan vapaakauppajärjestön (EFTA) valvontaviranomaiselle tai Euroopan komissiolle.

46 EUIPO toteaa, että katsottaessa, että vaatimusta, jonka mukaan hyväksytyillä edustajilla on oltava ammatillinen kotipaikka unionissa, on tarkasteltava palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksena Euroopan talousalueella, tämä rajoitus olisi perusteltu syistä, jotka liittyvät vastuun sääntelyyn ja toisen osapuolen suojeluun kahdenvälisissä menettelyissä.

47 EUIPO viittaa myös siihen, että Liechtensteinin oikeuden vastavuoroisuuteen liittyvät huomautukset, jotka kantaja on esittänyt vastauksessaan, ovat uusia perusteluita, joita ei tästä syystä voida ottaa tutkittaviksi. Joka tapauksessa minkäänlaista vastavuoroisuutta ei ole olemassa, koska Liechtensteinin oikeudessa säädetään yksinomaan patenttiasiamiehen toiminnan ”tilapäistä” ja ”rajat ylittävästä” harjoittamisesta, kun taas asetuksessa N:o 207/2009 säädetään pysyvästä edustuksesta siinä jäsenvaltiossa, jossa edustajalla on ammatillinen kotipaikka. EUIPO täsmentää kuitenkin, että riidanalaisen päätöksen 18 kohdassa olevalla viittauksella Liechtensteinin oikeudelliseen tilanteeseen on ollut tarkoitus yksinomaan kuvata sitä seikkaa, että Liechtensteinin lainsäätäjän oikeudellisesta tilanteesta esittämä arviointi ei eroa unionin lainsäätäjän arvioinnista.

48 Tässä suhteessa on syytä todeta, että vaikka asetuksessa N:o 207/2009 on maininta ”ETA:n kannalta merkityksellinen teksti”, kantaja ei ole riitauttanut sitä tosiseikkaa, ettei ETA-sopimuksessa, sen pöytäkirjoissa eikä sen liitteissä viitata kyseiseen asetukseen.

49 Näin ollen ja ETA-sopimuksen 2 artiklan a alakohdan, jonka mukaan kyseisellä sopimuksella tarkoitetaan ”pääsopimusta ja sen pöytäkirjoja sekä sen liitteitä ja niitä säädöksiä, joihin näissä viitataan”, perusteella on syytä todeta, ettei asetus N:o 207/2009 ole ETA-sopimuksen osa.

50 Näin ollen valituslautakunta on ollut oikeassa katsoessaan, että ETA-sopimuksen pöytäkirjassa 1 olevaa 8 kohtaa, johon kyseisen sopimuksen liitteessä XVII viitataan ja jonka mukaan silloin, kun ”säädöksessä, johon viitataan, on viittaus ’yhteisön’ tai ’yhteismarkkinoiden’ alueeseen, viittauksen katsotaan sopimusta sovellettaessa tarkoittavan viittausta sopimuspuolten alueeseen sellaisena kuin se on määriteltynä sopimuksen 126 artiklassa”, ei voida soveltaa nyt esillä olevassa asiassa.

51 Kantaja vetoaa kuitenkin perusteluissaan pääasiallisesti siihen, että riidanalaisella päätöksellä rikotaan asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohtaa sellaisena kuin tätä olisi kantajan mukaan pitänyt tulkita ja soveltaa ottaen huomioon ETA-sopimuksella vahvistettu palvelujen tarjoamisen vapaus. Jos tällainen ETA-sopimuksen mukainen tulkinta ei ole mahdollinen, kantaja katsoo, että kyseisessä säännöksessä oleva, unioniin sijoittautumista koskeva riidanalainen edellytys olisi lainvastaisena ollut sivuutettava, ja sen sijasta olisi pitänyt soveltaa välittömästi Euroopan talousalueeseen liittyvää palvelujen tarjoamisen vapauden periaatetta, josta kantajan mukaan seuraa, ettei kyseisellä alalla saada rajoittaa tai syrjiä unionin alueen ulkopuolelle mutta johonkin Euroopan talousalueeseen kuuluvaan EFTA-valtioon, kuten Liechtensteiniin, sijoittautuneita henkilöitä. Kantaja esittää näin SEUT 277 artiklaan perustuvan lainvastaisuusväitteen.

52 SEUT 216 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että unionin tekemät kansainväliset sopimukset sitovat unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita.

53 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällaisten sopimusten määräykset ovat erottamaton osa unionin oikeusjärjestystä siitä alkaen, kun sopimus tulee voimaan unionin oikeusjärjestyksessä (tuomio 30.4.1974, Haegeman, 181/73, EU:C:1974:41, 5 kohta; tuomio 21.12.2011, Air Transport Association of America ym., C-366/10, EU:C:2011:864, 73 ja 79 kohta ja tuomio 18.3.2014, Z., C-363/12, EU:C:2014:159, 73 kohta).

54 Tähän perustuen unionin tuomioistuin on jo täsmentänyt, että unionin tekemien kansainvälisten sopimusten ensisijaisuus unionin johdetun oikeuden säädöksiin ja päätöksiin nähden edellyttää, että jälkimmäisille on annettava mahdollisuuksien mukaan näiden sopimusten kanssa yhteensoveltuva tulkinta (tuomio 10.9.1996, komissio v. Saksa, C-61/94, EU:C:1996:313, 52 kohta).

55 Hyvin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että tällaisen sopimuksen määräyksistä voi aiheutua välitön oikeusvaikutus, jos kyseiset määräykset ovat ehdottomia ja riittävän täsmällisiä (ks. vastaavasti tuomio 5.2.1976, Conceria Bresciani, 87/75, EU:C:1976:18, 25 kohta ja tuomio 26.10.1982, Kupferberg, 104/81, EU:C:1982:362, 23 kohta). Jotta unionin tuomioistuimet voisivat tutkia unionin säädöksen väitetyn yhteensoveltumattomuuden tällaisen sopimuksen määräysten kanssa, edellytetään kuitenkin lisäksi, ettei tämä ole kyseisen sopimuksen luonteen eikä sen yleisen rakenteen vastaista (ks. vastaavasti tuomio 16.7.2015, ClientEarth v. komissio, C-612/13 P, EU:C:2015:486, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

56 Unionin tuomioistuimet ovat jo vahvistaneet, että ETA-sopimuksen määräykset, Liechtensteinia koskevat määräykset mukaan lukien, ovat unionin oikeusjärjestyksen erottamaton osa (ks. vastaavasti tuomio 28.10.2010, Établissements Rimbaud, C-72/09, EU:C:2010:645, 13 ja 19 kohta ja tuomio 22.1.1997, Opel Austria v. neuvosto, T-115/94, EU:T:1997:3, 101 kohta).

57 ETA-sopimuksen johdanto-osan viidennen kappaleen mukaisesti kyseisen sopimuksen tavoitteena on erityisesti tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaan liikkuvuuden mahdollisimman täydellinen toteuttaminen kaikkialla Euroopan talousalueella siten, että unionin alueella saavutetut sisämarkkinat laajennetaan koskemaan EFTA-valtioita (ks. tuomio 28.10.2010, Établissements Rimbaud, C-72/09, EU:C:2010:645, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 26.9.2013, Yhdistynyt kuningaskunta v. neuvosto, C-431/11, EU:C:2013:589, 50 kohta).

58 Säännöt, joita sovelletaan sopimuspuolten välisissä suhteissa ETA-sopimuksen kattamilla alueilla, ovat tässä suhteessa sisällöltään samoja kuin EUT-sopimuksen ja kyseistä perussopimusta sovellettaessa annettujen säädösten määräykset ja säännökset (ks. vastaavasti tuomio 22.1.1997, Opel Austria v. neuvosto, T-115/94, EU:T:1997:3, 107 kohta).

59 Tätä tarkoitusta varten useilla ETA-sopimuksen määräyksillä pyritään takaamaan, että sitä tulkitaan mahdollisimman yhdenmukaisesti kaikkialla Euroopan talousalueella. Tällöin unionin tuomioistuinten asiana on valvoa, että EUT-sopimuksen kanssa keskeisiltä osin identtisiä ETA-sopimuksen sääntöjä tulkitaan yhdenmukaisesti unionin oikeusjärjestyksessä (ks. vastaavasti tuomio 28.10.2010, Établissements Rimbaud, C-72/09, EU:C:2010:645, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 22.1.1997, Opel Austria v. neuvosto, T-115/94, EU:T:1997:3, 106–108 kohta).

60 Nyt esillä olevassa asiassa kantaja haluaa kotipaikkansa Liechtensteinissa säilyttäen tarjota hyväksyttynä edustajana palvelujaan EUIPO:ssa. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että tällainen toiminta voi kuulua palvelujen tarjoamisen vapauden soveltamisalaan, sellaisena kuin tästä määrätään ETA-sopimuksessa (ks. vastaavasti tuomio 13.2.2003, komissio v. Italia, C-131/01, EU:C:2003:96, 21–25 kohta).

61 On jo katsottu, että ETA-sopimuksen 36 artiklaan sisältyvillä, palvelujen tarjoamisen vapauteen kohdistuvat rajoitukset kieltävillä säännöillä ja SEUT 56 artiklassa määrätyillä säännöillä on sama oikeudellinen ulottuvuus. Unionin tuomioistuin on tältä osin täsmentänyt, että kyseisellä alalla

ETA-sopimuksessa ja EUT-sopimuksessa määrättyjä sääntöjä on tulkittava keskenään yhdenmukaisesti (tuomio 5.7.2007, komissio v. Belgia, C-522/04, EU:C:2007:405, 45 ja 46 kohta ja tuomio 6.10.2009, komissio v. Espanja, C-153/08, EU:C:2009:618, 48 kohta).

62 Unionin tuomioistuin on kuitenkin sävyttänyt kyseistä periaatetta toteamalla, että unionin oikeuskäytäntöä, joka koskee liikkumisvapauksien käytön rajoituksia unionissa, ei voida kokonaisuudessaan soveltaa ETA-sopimuksella taattuihin vapauksiin, koska viimeksi mainittuja käytetään erilaisessa oikeudellisessa yhteydessä (ks. tuomio 18.7.2013, komissio v. Tanska, C-261/11, ei julkaistu, EU:C:2013:480, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

63 Nyt esillä olevassa asiassa on näin ollen riittävää todeta, etteivät valituslautakunta ja EUIPO ole väittäneet eivätkä varsinkaan näyttäneet toteen, että palvelujen vapaa tarjoaminen edustajana teollis- ja tekijänoikeusvirastoissa kuului tässä tapauksessa erilliseen oikeudelliseen yhteyteen, mistä johtuisi, ettei sitä asian kannalta merkityksellistä unionin oikeuskäytäntöä, joka koskee palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksia unionissa, voida kaikilta osiltaan soveltaa tähän samaan vapauteen, sellaisena kuin se taataan ETA-sopimuksella (ks. vastaavasti tuomio 16.4.2015, komissio v. Saksa, C-591/13, EU:C:2015:230, 82 kohta).

64 On siis syytä tarkistaa, soveltuuko asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdassa oleva edellytys, jonka mukaan ammatillisen kotipaikan on oltava unionissa, sellaisena kuin valituslautakunta on sitä tulkinnut – eli niin, ettei sanalla ”yhteisö” voida viitata Euroopan talousalueeseen – yhteen palvelujen tarjoamisen vapauden Euroopan talousalueella vahvistavan ETA-sopimuksen 36 artiklan 1 kohdan kanssa.

65 Unionin tuomioistuin on tältä osin toistuvasti todennut, että SEUT 56 artikla, jolla – aivan kuten ETA-sopimuksen 36 artiklan 1 kohdallakin – vahvistetaan palvelujen tarjoamisen vapaus, on riittävän täsmällinen ja ehdoton, joten sillä on välitön oikeusvaikutus (tuomio 3.12.1974, van Binsbergen, 33/74, EU:C:1974:131, 27 kohta ja tuomio 14.7.1976, Donà, 13/76, EU:C:1976:115, 20 kohta). Valituslautakunta ja EUIPO eivät ole ETA-sopimuksen luonteen ja rakenteen osalta esittäneet sellaisia perusteluja, jotka osoittaisivat, etteivät yksityishenkilöt voi vedota suoraan kyseiseen sopimukseen. Aivan päinvastoin on todettava, että kyseinen mahdollisuus ilmenee ETA-sopimuksen johdanto-osan kahdeksannesta kappaleesta, jossa korostetaan, että yksityishenkilöillä on tärkeä rooli Euroopan talousalueella, kun nämä käyttävät kyseisellä sopimuksella annettuja oikeuksiaan ja puolustavat näitä oikeuksia tuomioistuimissa. Lisäksi on tärkeää todeta, että unionin tuomioistuin on jo tarkistanut unionin säädöksen yhteensoveltuvuuden ETA-sopimuksen kanssa (tuomio 1.4.2004, Bellio F.lli, C-286/02, EU:C:2004:212, 57–63 kohta).

66 SEUT 56 artiklassa ei edellytetä ainoastaan, että toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen palvelun tarjoajan kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä poistetaan, vaan siinä edellytetään myös kaikkien rajoitusten poistamista, vaikka niitä sovellettaisiin erotuksetta sekä kotimaisiin palvelun tarjoajiin että muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneisiin palvelun tarjoajiin, jos nämä rajoitukset ovat omiaan estämään toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen, siellä vastaavanlaisia palveluja lainmukaisesti tarjoavan henkilön toiminnan, haittaamaan tätä toimintaa tai tekemään siitä vähemmän houkuttelevaa (ks. tuomio 17.3.2011, Peñarroja Fa, C-372/09 ja C-373/09, EU:C:2011:156, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

67 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaatimus, jonka mukaan toisen jäsenvaltion patenttivirastossa hyväksytyllä patenttiasiamiehellä, joka haluaa tarjota palveluja, on oltava pysyvä asuinpaikka tai pysyvä ammatillinen kotipaikka vastaanottajajäsenvaltiossa, on palvelujen tarjoamisen vapauden rajoitus (ks. vastaavasti tuomio 13.2.2003, komissio v. Italia, C-131/01, EU:C:2003:96, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 11.6.2009, komissio v. Itävalta, C-564/07, ei julkaistu, EU:C:2009:364, 47).

68 Asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdassa asetetulla edellytyksellä, sellaisena kuin valituslautakunta on sitä tulkinnut, rajoitetaan siis palvelujen tarjoamisen vapautta Euroopan talousalueella.

69 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee kuitenkin myös, että kansallisia toimenpiteitä, jotka voivat haitata EUT-sopimuksella taattujen perusvapauksien käyttämistä tai tehdä näiden vapauksien käyttämisestä vähemmän houkuttelevaa, pidetään yhteensoveltuvina kyseisen sopimuksen kanssa, jos ne täyttävät seuraavat neljä edellytystä: niitä on sovellettava ilman syrjintää, niitä on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, niiden on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteuttaminen eivätkä ne saa puuttua perusvapauteen enempää kuin on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi (tuomio 30.11.1995, Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411, 37 kohta ja tuomio 11.6.2009, komissio v. Itävalta, C-564/07, ei julkaistu, EU:C:2009:364, 31 kohta).

70 Valituslautakunta totesi valituksenalaisen päätöksen 16 kohdassa ensinnäkin, että asetuksen N:o 207/2009 93 artiklalla taattiin yhtäältä se, että kolmansia ammattimaisesti EUIPO:ssa edustavilla henkilöillä olisi ammatillinen pätevyys, joka määritellään eri tavoin eri jäsenvaltioissa, ja toisaalta – luettuna yhdessä saman asetuksen 92 artiklan kanssa – se, että EUIPO:n tarvitsisi olla yhteydessä vain sellaisiin asianosaisiin tai edustajiin, joiden osoite on unionissa. Kantaja, jonka ammatillinen kotipaikka on Liechtensteinissa, ei täytä tätä edellytystä.

71 EUIPO ei ole ammatillista pätevyyttä koskevan ensimmäisen tavoitteen osalta selittänyt, miten unionissa oleva ammatillinen kotipaikka takaisi paremman ammatillisen pätevyyden kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa EFTA-valtiossa oleva ammatillinen kotipaikka. On myös todettava, että kyseisen tavoitteen toteuttamiseksi on olemassa tässä asiassa kyseessä olevaa toimenpidettä vähemmän rajoittava toimenpide eli toimenpide, jolla vaaditaan ammatillisen pätevyyden todistamista.

72 Toinen tavoite voitaisiin rinnastaa tarpeeseen varmistaa menettelyn asianmukainen sujuminen. Siihen voitaisiin näin vedota sellaisten yleiseen etuun liittyvien pakottavien syiden perusteella, jotka saattavat oikeuttaa palvelujen tarjoamisen vapauden rajoittamisen (ks. vastaavasti tuomio 11.6.2009, komissio v. Itävalta, C-564/07, ei julkaistu, EU:C:2009:364, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

73 Asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädetyllä edellytyksellä, jonka mukaan ammatillisen kotipaikan on oltava unionin alueella, mennään kuitenkin pidemmälle kuin kyseisen tavoitteen toteuttamiseksi on tarpeen. On riittävää todeta, että hyväksyttyjen edustajien on nykyisten sähköisten tiedotusvälineiden avulla mahdollista olla asianmukaisesti yhteydessä EUIPO:hon. On nimittäin kiistatonta, että olemassa on useita teknisiä välineitä, kuten telekopio, sähköposti ja verkossa olevat tietotekniset keinot (ohjelmat), kuten ”e-filing”, joilla EUIPO:n ja asianomaisten henkilöiden välinen asiakirjojen vaihto voidaan varmistaa.

74 Toiseksi EUIPO on unionin yleiselle tuomioistuimelle esittämissään kirjelmissä väittänyt, että vaatimus, jonka mukaan ammatillisen kotipaikan on oltava unionissa, on perusteltavissa hyvän oikeudenkäytön kannalta eli syistä, jotka liittyvät vastuun sääntelyyn ja toisen osapuolen suojeluun kahdenvälisissä menettelyissä.

75 Nämä väitteet on hylättävä.

76 EUIPO tyytyy vastuun sääntelyyn liittyvästä tavoitteesta esittämissään lausumissa näet viittaamaan 11.6.2009 annetun tuomion komissio v. Itävalta (C-564/07, ei julkaistu, EU:C:2009:364) 22 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin, jotka koskevat velvollisuutta ottaa ammatillinen vastuuvakuutus. Asumisvelvollisuudella ei kuitenkaan yksinään ole mahdollista varmistaa, että hyväksytyillä edustajilla on riittävä ammatillinen vastuuvakuutus, eikä EUIPO ole myöskään väittänyt eikä varsinkaan näyttänyt toteen, että kaikki unionin jäsenvaltiot olisivat säätäneet ammatillisen vastuuvakuutuksen ottamisen pakolliseksi, kun taas näin ei olisi asian laita tietyissä Euroopan talousalueeseen kuuluvissa EFTA-valtiossa. Jos unionin lainsäätäjän tavoitteena olisi kaiken lisäksi ollut taata, että hyväksytyillä

edustajilla on tällainen vakuutus, se olisi voinut käyttää palvelujen tarjoamisen vapautta vähemmän rajoittavia toimenpiteitä, esimerkiksi säätää nimenomaisesti, että jokaisen hyväksytyn edustajan on otettava tällainen vakuutus, joka kattaisi myös tämän suoritukset EUIPO:ssa.

77 EUIPO ei ole toisaalta ollenkaan esittänyt, miten sillä, että hyväksytyt edustajat sijoittautuisivat pikemminkin unionin jäsenvaltioon kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvaan, Liechtensteinin kaltaiseen EFTA-valtioon, tarjottaisiin parempi suoja toiselle osapuolelle kahdenvälisissä menettelyissä.

78 Tästä seuraa, etteivät valituslautakunta ja EUIPO ole vedonneet sellaisiin yleisen edun mukaisiin pakottaviin syihin, jotka olisivat omiaan oikeuttamaan edellä 68 kohdassa todetun palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksen. Näin on todettava, että asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädetty edellytys, jonka mukaan ammatillisen kotipaikan on oltava unionissa, sellaisena kuin valituslautakunta on sitä tulkinnut, on ETA-sopimuksen 36 artiklan 1 kohdan vastainen.

79 Valituslautakunta on EUIPO:n tähän yhtyessä vielä todennut, ettei Liechtenstein myönnä vastavuoroisuutta kyseisellä alalla. Valituslautakunta ja EUIPO eivät kuitenkaan ensinnäkään ole näyttäneet toteen, että edellytyksenä sille, että henkilö voidaan merkitä teollis- ja tekijänoikeustoimistossa hyväksyttyjen edustajien luetteloon, olisi se, että asianomaisella on ammatillinen kotipaikka kyseisessä valtiossa. Asianosaisten perustelut ovat koskeneet pikemminkin sitä, voiko – ja missä määrin – unionin jäsenvaltiossa hyväksytty edustaja edustaa asiakasta teollis- ja tekijänoikeustoimistossa. Toiseksi valituslautakunta ja EUIPO eivät ole katsoneet, että kyseinen palvelujen tarjoamisen vapauden rajoitus voitaisiin perustella kyseisellä väitetyllä vastavuoroisuuden puuttumisella. EUIPO:n mukaan kyse on perustelusta, jolla on yksinomaan tarkoitus kuvata sitä seikkaa, että Liechtensteinin lainsäätäjä ei arvioi oikeudellista tilannetta toisin kuin unionin lainsäätäjä. Kolmanneksi ja joka tapauksessa on riittävää todeta, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti (ks. tuomio 13.2.2003, komissio v. Italia, C-131/01, EU:C:2003:96, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) jäsenvaltio ei voi perustella omien jäsenyysvelvoitteidensa noudattamatta jättämistä sillä, että vastavuoroisuusperiaatetta ei ole noudatettu tai että toinen jäsenvaltio on mahdollisesti rikkonut perussopimusta. EUIPO ei ole esittänyt minkäänlaisia oikeudellisia tai tosiasioihin liittyviä seikkoja, joista seuraisi, ettei kyseistä ETA-sopimuksella vahvistettujen liikkumisvapauksien alaa koskevaa oikeuskäytäntöä sovellettaisi. Vastavuoroisuusperiaatteen soveltaminen olisi lisäksi ristiriidassa ETA-sopimuksen 109 ja 111 artiklassa valvontamenettelyn ja riitojen ratkaisun alaa varten määrättyjen erityisten keinojen kanssa.

80 Kolmanneksi valituslautakunta on EUIPO:n tähän yhtyessä todennut, ettei EUIPO:lla ollut toimivaltaa jättää soveltamatta asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädettyä ammatillista kotipaikkaa koskevaa edellytystä.

81 Tältä osin on riittävää todeta, että edellä 54 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä johtuu, että unionin tekemien, ETA-sopimuksen kaltaisten kansainvälisten sopimusten ensisijaisuus unionin johdetun oikeuden säädöksiin ja päätöksiin nähden edellyttää, että jälkimmäisille on annettava mahdollisuuksien mukaan näiden sopimusten kanssa yhteensoveltuva tulkinta.

82 EUIPO:n tehtäviin kuului näin tulkita ja soveltaa riidanalaista edellytystä ETA-sopimuksesta johtuvien velvollisuuksien mukaisesti, eikä edellytystä olisi ollut tarpeen sivuuttaa.

83 Vaikka onkin totta, ettei unionin johdetun oikeuden tekstien yhdenmukainen tulkinta voi olla perustana näiden tekstien tulkinnalle contra legem (ks. määräys 17.7.2015, EEB v. komissio, T-685/14, ei julkaistu, EU:T:2015:560, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), näin ei ole nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

84 Asetuksesta N:o 207/2009, sellaisena kuin sitä sovellettiin ennen asetuksen 2015/2424 voimaantuloa, ja EUIPO:n esittämistä tosiseikoista sekä oikeudellisista seikoista ei näet ilmene, että unionin lainsäätäjän nimenomaisena tarkoituksena olisi ollut sulkea pois niiden henkilöiden mahdollisuus tulla merkityiksi hyväksyttyjen edustajien luetteloon, joiden ammatillinen kotipaikka on Liechtensteinin kaltaisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa EFTA-valtiossa.

85 Kuten valituslautakunta on pääasiallisesti todennut, unionin lainsäätäjän tarkoituksena oli ollut pikemminkin varmistaa EUIPO:n ja asianomaisten osapuolten välisen yhteydenpidon tietty laatu ja tietty luotettavuus. Kuten edellä 73 kohdasta ilmenee, tällainen tavoite ei välttämättä vaadi sitä, että asianomaisen ammatillinen kotipaikka on unionin alueella.

86 Tätä tulkintaa tukee asetus 2015/2424, jossa unionin alueeseen tehdyt viittaukset on korvattu viittauksilla Euroopan talousalueen alueeseen siltä osin kuin kyse on muun muassa asetuksen N:o 207/2009 93 artiklassa säädetyistä edellytyksistä, jotka koskevat merkitsemistä hyväksyttyjen edustajien luetteloon. Vaikka kyse on muutoksesta, jolla on merkittävä käytännön vaikutus, mitenkään ei käy ilmi, että se johtuisi halusta muuttaa poliittista suhtautumista Euroopan talousalueeseen kuuluviin EFTA-valtioihin. Kyseistä muutosta ei nimittäin ole 27.3.2013 annetussa komission lakiehdotuksessa COM(2013) 161 final, ja se otettiin käyttöön vasta lainsäädäntömenettelyn myöhemmässä vaiheessa. Toisaalta lainsäätäjä ei ole millään tavoin selventänyt menettelyään asetuksen 2015/2424 johdanto-osassa. Kyseistä muutosta on näin pidettävä teknisluonteisena mukautuksena, jolla ei ole ollut muuta tarkoitusta kuin mukauttaa unionin johdettu oikeus ETA-sopimuksesta johtuviin velvollisuuksiin.

87 Tästä seuraa, että ainoa kanneperuste on hyväksyttävä, joten riidanalainen päätös on kumottava.

88 Kantajan esittämien vaatimusten toinen osa koskee EUIPO:n ”Toiminnan tuki” -nimisen osaston johtajan 7.9.2012 tekemän päätöksen kumoamista. Kyseisellä vaatimuksellaan kantaja pyytää pääasiallisesti unionin yleistä tuomioistuinta tekemään päätöksen, joka valituslautakunnan olisi kantajan mukaan pitänyt tehdä. Kantaja vaatii näin ollen asetuksen N:o 207/2009 65 artiklan 3 kohdan perusteella, että riidanalaista päätöstä muutetaan.

89 On syytä muistuttaa, että unionin yleiselle tuomioistuimelle asetuksen N:o 207/2009 65 artiklan 3 kohdan nojalla annettu päätösten muuttamista koskeva toimivalta ei anna sille oikeutta arvioida sellaisia seikkoja, joista valituslautakunta ei ole lausunut. Päätöksen muuttamista koskevan toimivallan käytön on näin ollen lähtökohtaisesti rajoituttava tilanteisiin, joissa unionin yleinen tuomioistuin valituslautakunnan arvioinnin tutkittuaan voi määrittää selvittämiensä tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen perusteella päätöksen, joka valituslautakunnan olisi pitänyt tehdä (tuomio 5.7.2011, Edwin v. SMHV, C-263/09 P, EU:C:2011:452, 72 kohta).

90 Unionin yleisen tuomioistuimen muutoksentekotoimivallalle asetetut edellytykset täyttyvät nyt esillä olevassa asiassa. Riidanalaisen päätöksen 2 kohdasta nimittäin ilmenee, että EUIPO:n ”Toiminnan tuki” -nimisen osaston johtajan kieltäytyminen perustui siihen, ettei kantaja ollut noudattanut asetuksen N:o 207/2009 93 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädettyä arviointiperustetta. Edellä 36–87 kohdassa esitetyistä lausumista seuraa, että valituslautakunnalla oli velvollisuus todeta, että – päinvastoin kuin EUIPO:n ”Toiminnan tuki” -nimisen osaston johtaja oli katsonut – kyseinen säännös ei ollut esteenä kantajan merkitsemiselle hyväksyttyjen edustajien luetteloon. Näin ollen on riidanalaista päätöstä muuttamalla kumottava myös EUIPO:n ”Toiminnan tuki” -nimisen osaston johtajan tekemä päätös.

Oikeudenkäyntikulut

91 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

92 Työjärjestyksen 190 artiklan 2 kohdan mukaan asianosaisille asian käsittelystä valituslautakunnassa aiheutuneita välttämättömiä kustannuksia pidetään korvattavina oikeudenkäyntikuluina.

93 Koska EUIPO on hävinnyt asian, se on kantajan vaatimusten mukaisesti velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, valituslautakunnassa aiheutuneet kulut mukaan lukien.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston (EUIPO) neljännen valituslautakunnan 29.4.2014 tekemä päätös (asia R 2063/2012-4) kumotaan.

2) EUIPO:n ”Toiminnan tuki” -nimisen osaston johtajan 7.9.2012 tekemä päätös kumotaan.

3) EUIPO velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Dittrich Schwarcz Tomljenović

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä heinäkuuta 2017.

Allekirjoitukset